

In het kader van de preken in de Fonteinkerk in Haarlem over het thema 'Verbinding maken in het huwelijk' wordt - met toestemming van de auteur - onderstaande tekst ter verdieping aangeboden. Het is het zesde hoofdstuk uit het boek van Philip Troost 'Christus ontvangen' (2006) dat opnieuw is uitgegeven onder de titel '**Spiritualiteit van ontvankelijkheid**' (2008).

Het boek is het meer dan waard om aangeschaft te worden omdat het een kernaspect van gereformeerd geloven bespreekt: ontvankelijk zijn voor de vervulling van Gods beloften.

Kijk voor meer informatie over de prekenserie op:
www.fonteinkerkhaarlem.nl/verbindingmaken

In de relatie met God zijn we allemaal vrouwelijk

Philip Troost

*God schiep de mens als zijn evenbeeld,
als evenbeeld van God schiep hij hem,
mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen.*
Genesis 1:27

Dat een bijbelvertaling altijd de sporen in zich draagt van de tijd waarin ze is ontstaan, valt me weer op als ik bij Genesis 1:27 kijk naar het verschil tussen de vertaling van 1951 en die van 2004. Deze voor een bijbels mensbeeld zo centrale tekst hebben we eeuwenlang gelezen als "man en vrouw schiep Hij hen". Maar nu in de nieuwe bijbelvertaling staat er opeens "mannelijk en vrouwelijk". In de oudere commentaren lees je wel dat men deze meer precieze vertaling van het Hebreeuws wel gezien heeft maar vanuit de toenmalige waarneming van de werkelijkheid gemakshalve maar vertaald heeft met "man en vrouw". Want wat kan er anders bedoeld zijn dan dat God een mannelijke en een vrouwelijke mens geschapen heeft? En als er dan staat dat God de mens, - enkelvoud ! - man en vrouw schiep, wordt dat enkelvoud uitgelegd als één mensenpaar. Op mij komt dit over als een verlegenheidsoplossing. Toch zijn er al heel oude joodse commentaren, die zich er minder gemakkelijk van af wilden maken. Door letterlijk te nemen wat er staat, kwamen ze tot de uitleg dat de eerste mens seksueel-neutraal of -dubbel moet zijn geweest. Een mens met zowel een mannelijk als een vrouwelijk gezicht, die later zouden zijn gesplitst in een man en een vrouw. Je kunt dit een wat primitieve voorstelling van zaken vinden, maar het was in ieder geval consequenter dan die eerder genoemde uitleggingen. Moderne psychologische inzichten werpen echter nieuw licht op deze bijbelse uitspraak over het wezen van de mens. De waarneming van de door God geschapen werkelijkheid is inmiddels zover gevorderd dat we begrijpen dat er niet alleen mannelijke en vrouwelijke mensen zijn, maar dat ieder mens zowel mannelijk is als vrouwelijk. Mannen hebben ook vrouwelijkheid in zich, en vrouwen mannelijkheid. Niet als een negatief trekje ten opzichte van je man-zijn of je vrouw-zijn, maar als een positief en wezenlijk aspect van je identiteit als mens.

Naar Gods beeld

Kenmerkend voor een mensvisie die op de bijbel is gebaseerd, is dat de mens is geschapen naar Gods beeld. Als mens verwijst je naar, weerspiegelt je en vertegenwoordigt je degene die jou gemaakt heeft. In Genesis 1 staat dit in het kader van heersen en vruchtbaar zijn. In deze twee woorden hoor je eigenlijk al de mannelijke component (heersen) en de vrouwelijke (vruchtbaar zijn) doorklinken. Zoals ook God zelf zich openbaart als iemand met zowel een mannelijke als een vrouwelijke kant in zich. Heel mooi zie je dat bijvoorbeeld in Jesaja 42 waar in vers 13 staat dat de Heer optrekt als een krijgsheld en als een aanvoerder de strijd lust aanwakkert. En van deze zelfde actie wordt dan in vers 14 gezegd: “Nu schreeuw Ik het uit als een barendende vrouw, Ik zucht en zwoeg tegelijk”. De heerser en de barendende, de mannelijke en de vrouwelijke. En terwijl door de hele bijbel heen het beeld van God als vader terugkomt, zijn er ook plaatsen waar Hij zich als moeder laat zien (Jes. 66:13; Mat. 23:37). Het is dan ook niet vreemd dat na de woorden “als evenbeeld van God schiep Hij hem” in één adem er achteraan komt: “mannelijk en vrouwelijk schiep Hij de mensen”. Het door elkaar heen gebruiken van enkelvoud en meervoud geeft aan dat het hier niet over individuen gaat, over mannen en vrouwen, maar over de mens in z'n algemeenheid. Over de mensheid. Van elk mens geldt dat hij of zij Gods beeld vertoont door mannelijk én vrouwelijk te zijn. Een man vertoont het beeld van God meer naarmate hij zijn vrouwelijkheid geïntegreerd heeft met zijn man-zijn. En de vrouw vertoont het beeld van God meer naarmate zij haar mannelijke kant geïntegreerd heeft met haar vrouw-zijn. Het leven op aarde zoals de schepper het bedoelt, ontstaat en bloeit op naarmate er recht gedaan wordt aan de bedoeling van de schepper om het mannelijke en vrouwelijke als complementaire delen met elkaar te verbinden en te integreren. Niet alleen tussen de mensen, zoals je dat ziet in de gemeenschap tussen man en vrouw in het huwelijk, of in de samenwerking tussen mannen en vrouwen in organisaties. Maar ook binnen de ziel van de ene mens. Het mannelijke in de vrouw en het vrouwelijke in de man moet erkend, bevestigd en ontwikkeld worden, zodat het in balans komt en integreert met het vrouwelijke in de vrouw respectievelijk het mannelijke in de man.¹

Wat is normaal?

Deze bijbelse kijk op de mens wordt ook door menswetenschappers bevestigd. Een leven in balans berust op een harmonieus samenspel van mannelijke en vrouwelijke krachten, ook binnen de afzonderlijke mens, en het is een belangrijke taak van de menswetenschap in deze tijd deze twee kanten in hun complementaire verhouding te verenigen.² Een man in wie het vrouwelijke totaal zou ontbreken, zou een abstract wezen zijn, volkomen gescheiden van de werkelijkheid. En een vrouw zonder haar mannelijke kant is geen persoonlijkheid. Alleen uit de vereniging tussen deze twee componenten ontstaat de complete mens.³ Het was de grote psychiater Jung die voor het eerst aandacht vroeg voor het vrouwelijke in de man en het mannelijke in de vrouw. Naast alle bedenkingen die je vanuit christelijk standpunt op het werk van Jung kunt hebben, is het de verdienste van hem en zijn vrouw dat ze hebben laten zien dat wanneer de vrouwelijke kant in de man en de mannelijke kant in de vrouw niet worden erkend, deze een eigen leven gaan leiden. Een deel van je persoonlijkheid raakt als het ware afgesplitst van jezelf. Dat deel gaat dan vervolgens via de achterdeur zich toch weer aandienen, maar dan op een ongezonde manier. Het probleem met Jung is echter dat hij deze afsplitsing normaal vindt. Dat is nu eenmaal een gegeven. Maar vanuit het bijbels mensbeeld zoals ik dat hierboven heb beschreven, definiëren we ‘normaal’ vanuit Gods oorspronkelijke bedoeling: als je Gods beeld wilt vertonen in hoe je als mens in het leven staat, moet je er aan werken dat je van binnen heel wordt. Dat je verbonden raakt met die delen in je waarvan je je hebt afgesplitst. Zoals ik al zei moet de man zijn vrouwelijke kant en de vrouw haar mannelijke kant zich bewust worden, ontwikkelen en integreren. Een christen is een mens uit één stuk. In gebrekkigheid en gebrokenheid nog, maar toch, dat is waar je als christen voor gaat: steeds meer worden wie je bent in Gods oog.

Mooie mensen

Wat is dat nu, het mannelijke of het vrouwelijke? Het zijn een aantal kwaliteiten of eigenschappen die in de mens schuilen. Mogelijkheden die je hebt om een echt mooi mens te zijn. Een mooie man of een mooie vrouw. Nu wordt je identiteit als man of vrouw door meerdere factoren bepaald. Er zijn natuurlijk de erfelijke factoren. Maar ook de ervaringen die je opdoet met mensen van hetzelfde of het andere geslacht, bepalen mee hoe jij je man- of vrouw-zijn invult. Een jongen met een heel stoere en ruige vader zal misschien denken dat een echte man stoer en ruig hoort te zijn, en zich ook zo ontwikkelen. Of van de weeromstuit zich juist afkeren van die harde kant, en juist zijn meer zachte vrouwelijke kant ontwikkelen. Een meisje dat alleen tussen vrouwen opgroeit, zal door gebrek aan ervaring met nabije mannen haar mannelijke kant misschien minder goed kunnen ontwikkelen, en als ze alleen maar broertjes en een vader heeft, kan ze een jongensachtig type vrouw worden. Maar het woord jongensachtig verraadt al dat er nog meer meespeelt. Want wie bepaalt wat jongensachtig is? Hoe er in jouw cultuur in het algemeen wordt gedacht over wat nu een echte jongen en een echte man is of een echt meisje en een echte vrouw, zal jouw ontwikkeling als man of vrouw mee beïnvloeden. Je gedraagt je vaak niet zoals je bent maar zoals je denkt dat je bent. En die gedachten over jezelf ontleen je aan wat je om je heen ervaart en op de televisie ziet, en wat je proeft in hoe er op jouw gedrag wordt gereageerd. Wat vrouwelijke of mannelijke eigenschappen zijn is dus mee cultureel bepaald. Maar het onderscheid en samenspel tussen het mannelijke en vrouwelijke heeft ook algemeen menselijke trekken, die onderkend worden in alle culturen van alle tijden. Een recent onderzoek naar sekserollen in onze westerse cultuur bijvoorbeeld gaf aan dat het streven naar gelijkgeschakeling van de seksen op een of andere manier niet lukt. Bij het spelen geven jongens nog altijd de voorkeur aan auto's, bouwen en stoeien, terwijl de meisjes voor poppen willen blijven zorgen. En kleuters hebben nog altijd dezelfde beroepsvoorkeur als hun leeftijdsgenootjes vijftig jaar geleden.⁴ Er is ook een verschil tussen mannelijk en vrouwelijk dat zich niet door culturele verschillen laat wegdrücken.

Typisch

Het onderscheid en de samenhang tussen de mannelijke en vrouwelijke pool in elk mens heeft te maken met de eigen functies en kwaliteiten van de linker en rechter hersenhelft. Aan de linker hersenhelft worden de meer intellectuele functies toegedicht, het analytische vermogen, terwijl de rechter hersenhelft verantwoordelijk is voor de persoonlijkheid en de creativiteit, met meer oog voor het geheel dan voor de afzonderlijke details. De belangrijkste kenmerken van wat in z'n algemeenheid erkend wordt als typisch mannelijke eigenschappen, zijn het vermogen om *initiatief* te nemen, de dingen die je met je *hoofd* doet en de drang om door het stellen van daden recht op het *doel* af te gaan. Terwijl het als typisch vrouwelijk wordt gezien om niet zelf initiatief te nemen, maar te *reageren*; om niet te koersen op je hoofd maar op je *hart*; en om gericht te zijn op *relatie*, meer dan op doelen en oplossingen. Voor alle duidelijkheid nogmaals: dit betekent niet dat een vrouw geen initiatief kan nemen maar dat ze dat kan omdat en voor zover ze haar mannelijke kant heeft ontwikkeld. En een man laat z'n hart spreken omdat hij niet alleen mannelijk is maar ook een vrouwelijke kant in zich heeft. Wanneer je dit verschil tussen mannelijk en vrouwelijk wat verder uitwerkt, zou je een lijst kunnen maken met eigenschappen en kwaliteiten die de mannelijke en vrouwelijke kant van de mens wat meer in beeld brengen:

MANNELIJK	VROUWELIJK
INITIATIEF NEMEN penetreren aanvallen leiden mee naar buiten komen HOOFD analyseren en structureren logisch redeneren gezond verstand gebruiken abstract theoretisch in concepten denken DOEL doen vorm geven oplossen zaakgericht grenzen stellen	REAGEREN binnen laten komen (af)wachten volgen van binnen koesteren HART betekenis geven associatief redeneren intuïtie vertrouwen concreet praktisch in beelden denken RELATIE laten gebeuren de inhoud zien aanvoelen mensgericht verbinding maken

Wanneer ik je nu zou vragen of je het woord ‘ontvankelijkheid’ in de linker of rechter kolom zou zetten, denk ik dat je daar geen seconde over hoeft na te denken. Natuurlijk aan de vrouwelijke kant. Zoals de menselijke geslachtsdelen ook heel duidelijk laten zien. Het mannelijk lid is er voor gemaakt om te penetreren en de vrouwelijke vagina om te ontvangen. Het lichaam is ook hierin een spiegel van de ziel. Ontvankelijkheid is een typisch vrouwelijke eigenschap. Wanneer het dan gaat over geestelijke ontvankelijkheid, dringt de vraag zich op of spirituele schraalheid in de kerk ook te maken kan hebben met een tekort aan vrouwelijkheid. En zou het kunnen zijn dat wanneer die ontvankelijkheid er te weinig is, ook andere vrouwelijke aspecten te weinig tot hun recht komen in de kerk? Over deze vraag gaat de rest van dit hoofdstuk.

Het mannelijke Westen

De West-Europese cultuur is vanuit haar Griekse wortels sterk rationeel van aard: het denken van de mens staat over het algemeen op de hoogste plaats. Zeker sinds de culturele beweging van de Verlichting krijgt alleen recht op bestaan datgene wat voor de rechtbank van het ‘gezonde’ verstand overeind blijft. Iets moet logisch zijn, verstandelijk te vatten, om erkenning en waardering te vinden. Vanuit de insteek mannelijk en vrouwelijk kun je dan ook gerust zeggen dat in onze cultuur al honderden jaren achtereen het mannelijke domineert. Natuurlijk zijn er steeds weer bewegingen en verschijnselen geweest die juist het vrouwelijke er weer meer wilden inbrengen. Zo zou je, als ik me even beperk tot deze invalshoek, de opkomst van de pinksterbeweging in de vorige eeuw kunnen zien als een reactie op een te mannelijk christendom. Maar ook bijvoorbeeld de flowerpower van de zestiger jaren lijkt me o.a. een protest te zijn geweest tegen een te eenzijdige en dominante mannelijkheid in de westerse wereld. Maar de rationaliteit overleefde de verschillende reactiebewegingen, en de mannelijke dominantie bleef stevig in het zadel zitten. Toch bleef er verzet tegen de verharding, verzakelijking en verkillig van de samenleving waarbij de typisch vrouwelijke kant van het leven als iets minderwaardigs wordt aanvoeld. De New Age, die aan het eind van de vorige eeuw sterk is opgekomen, vormt in feite een bundeling van ‘verzetsbewegingen’ die teruggaan tot in de Romantiek van de negentiende eeuw. Vrouwelijke eigenschappen zoals hierboven genoemd krijgen in deze ‘Nieuwe Eeuw’ eindelijk volop erkenning en New Age-aanhangers hopen erop dat de invloed van het

New Age-denken zo diep is binnen gedrongen in onze cultuur dat het Verlichtingstijdperk wel eens definitief voorbij kan zijn. “Ik denk, dus ik ben” heeft in veel subculturen van onze samenleving, en zeker in de vrije tijds industrie, plaats gemaakt voor “Ik voel, dus ik ben”. Vermoedelijk zal een grote nadruk op vrouwelijke eigenschappen in de cultuur weer gevolgd worden door een periode waarin vooral mannelijke trekken meer gewaardeerd worden. Het lijkt zelfs zo te zijn dat onze cultuur vanaf haar ontstaan gekenmerkt wordt door een rationele beweging en een steeds weer terugkerende emotionele tegenbeweging. Maar als christenen willen we meer dan meebewegen met de trends in de cultuur. We zoeken naar Gods bedoeling met ons leven.

In de traditionele kerken wordt de hang naar meer vrouwelijkheid in het geloof nog vaak als iets negatiefs zien. Feitelijk blijven we vanuit de mannelijke positie wat neerkijken op het vrouwelijke. We zeggen wel dat in het geloof voelen en beleven ‘natuurlijk’ ook belangrijk zijn, maar de toonzetting blijft toch vooral die van het wijzen op de gevaarlijke kanten van de gevoelscultuur. In dit waarschuwen proef je die echt mannelijke spiritualiteit: de aanvoerder en leider, die met zijn ‘hoofd’ in de wolken loopt zonder echt met z’n voeten de klei van de aardse werkelijkheid te voelen. Het gaat in de kerk ook vooral over wat aan de kerk van boven af *gegeven* wordt, vaak met voorbijgaan aan de vraag of de kerk dat van onder af ook kan *ontvangen*. Mannelijke en vrouwelijke aspecten in de spiritualiteit worden zo in een concurrentiepositie gebracht. Hoezeer ik het er ook mee eens ben dat we een goed gevoel en de heilige Geest niet met elkaar moeten verwarren, denk ik dat het niet genoeg is alleen op dit gevaar te wijzen. In plaats van vrouwelijke aspecten als voelen en ervaren steeds weer als een bedreiging te zien waar we behoedzaam en voorzichtig mee moeten omgaan, wil ik ervoor pleiten die meer zachte en vrouwelijke aspecten juist met open armen binnen te halen en te zien als een verrijking en aanvulling die de kerk juist nodig heeft. Het evangelie wil beleefd worden, wil ontvangen worden niet alleen op een mannelijke maar ook op een vrouwelijke manier: diep van binnen, ook in het gevoel en de ervaring. Tenminste, als we die vrouwelijkheid op een vruchtbare en gezonde manier leren verbinden met de mannelijke aspecten. Want wanneer we die verbinding niet maken, zal de hang van onze cultuur naar meer vrouwelijkheid ook in de kerk een eigen leven gaan leiden. Dan wordt voelen belangrijker dan geloven, en gaan de gevoelskicken van ons de heilsdaden van God overstemmen. Dan komen we van de regen in de drup, want of je nu door het verstand of door het gevoel wordt overheerst, in beide gevallen is het niet de heerschappij van Christus. Ik hoop dan ook niet dat de hang naar gevoel en beleving weer voorbijgaat zodat het ‘nuchtere verstand’ opnieuw de teugels kan overnemen. Liever zie ik dat we op zoek gaan naar hoe we gevoel en verstand kunnen verbinden en *beiden* in dienst kunnen stellen van Christus.

Dat de mens in hoe hij is en doet een levende verwijzing is naar God, is een beeld dat de satan haat. Hij doet er alles aan dat beeld onderuit te halen. Hij weet ook dat dit beeld van God hersteld wordt in ons naarmate we de Geest van Christus in ons binnenste kunnen ontvangen. Wanneer het hem lukt het ontvankelijk vermogen van de mens aan te tasten, heeft hij daarmee invloed op een belangrijk geestelijk toevoerkanaal van de menselijke ziel. De onderwaardering en afsplitsing van de vrouwelijkheid in de westerse cultuur is dan ook koren op satans molen geweest. Hoe heeft dat doorgewerkt in de traditioneel christelijke spiritualiteit?

Onecht mannelijk

Als we zo in de volksmond het hebben over ‘echt mannen’ of ‘echt een jongen’, dan bedoelen we vaak een soort mannelijkheid waarin juist die zachte en gevoelige vrouwelijke kant mist. Maar vanuit het bijbels mensbeeld is dat dus een *ónechte* man of jongen. Een man die wel z’n mannelijkheid heeft ontwikkeld, maar niet z’n vrouwelijkheid. En wanneer de mannelijke kant los komt te staan van het vrouwelijke, zie je dat die mooie mannelijke eigenschappen ontsporen. Het initiatief willen nemen verwordt gemakkelijk tot macht willen hebben, de dienst willen uitmaken.

De kwaliteit van goed met je hoofd zijn onttaardt zomaar in intellectualisme en controlisme. Gezonde dadendrang en doelgerichtheid kan in een sfeer van activisme terecht komen. In een geloofscultuur waar vooral mannen de leidende rollen hebben, kleurt zulke onechte mannelijkheid zomaar de hele manier waarop je bezig bent met elkaar. We maken plannen die niet echt tot de verbeelding spreken. Ze zitten uitgekiend en degelijk in elkaar, maar inspireren niet echt. We denken dat als we problemen op papier hebben opgelost, ze ook de wereld uit zijn. We geven leiding, maar zonder gevoel voor wat er leeft. We winnen zaken, maar verliezen relaties. We organiseren de onderlinge omgang, maar als de kleine-groepen-structuur in het organogram van de gemeente staat, weten we niet wat we er nog meer aan moeten doen. We delen niet ons leven, maar onze meningen en standpunten. Niet ons hart, maar ons hoofd. We gaan op de objectief-zakelijke toer, en vergeten dat in de meeste situaties vooral het subjectieve en persoonlijke veel meer doorslaggevend is. We houden alles onder controle en durven niet echt ons hart te volgen. Als de mannelijke kracht niet geïntegreerd is met de typisch vrouwelijke kant van het leven, wordt dat mannelijke steriel, dor en dood. Het leven gaat eruit. De kerk wordt een bedrijf. Delen wordt discussiëren. Leiderschap wordt management. Belijden wordt het eens zijn met de leer. Vieren wordt een programma afwerken. Je geven aan de gemeenschap wordt je inzetten voor de gemeente.

Onecht vrouwelijk

De tegenhanger van deze traditionele geloofscultuur in de kerk waarin het mannelijke sterk de toon heeft gezet met te weinig correctie en aanvulling vanuit het vrouwelijke, is de charismatische cultuur waarin vrouwelijke elementen veel meer ruimte krijgen. Wanneer deze te weinig ontzuurd en bekrachtigd worden door gezonde mannelijkheid ontstaat er onechte vrouwelijkheid. Een geloofscultuur die nogal passief en sentimenteel is. Je gezond verstand gebruiken voordat je je in avonturen stort, loopt het risico als ongeestelijke houding te worden gebrandmerkt. De grens tussen de Geest die waait en de emotionele manipulatie vanaf het podium wordt soms erg wazig. Charismatische mensen zijn vaak ook erg goed in wachten. Ze wachten op Gods spreken, op Gods leiding, op Gods handelen. Wachten op God is een heel bijbelse gedachte, maar je kunt ook vergeten dat God soms gewoon zit te wachten tot wij zelf actie ondernemen. Tot we ons van onze mannelijke kant laten zien. Trouwens, ook in de gewone kerk kan die onechte vrouwelijkheid behoorlijk voelbaar zijn. Een klimaat waar geen kracht en persoonlijkheid vanuit straalt. Waar geestelijke luiheid heerst. Te weinig wordt positie ingenomen, er wordt te veel geaccepteerd. Krachtig leiderschap ontbreekt. Het wordt slappe hap in de kerk. Als ik het me niet verbeeld, is dit een risico dat we de laatste tijd steeds meer gaan lopen. Terwijl we lange tijd in de sfeer van over-mannelijke spiritualiteit met grote stelligheid en normativiteit over de gevoelige kant van het leven zijn heen gewalst, lijkt het er nu op dat we heel bang geworden zijn voor stelligheid en principiële positiebepaling. Niemand durft meer de leiding te nemen, de weg te wijzen, grote woorden te spreken. We zijn erg bang geworden elkaar te kwetsen en kwijt te raken, waardoor we geneigd zijn liever voor de relatie te gaan dan voor de zaak. Meer dienaars van de lieve vrede dan van de vrede van Christus. En wie wel hun gezag en kracht durven laten gelden, doen dat vaak op een radicaliserende manier, wat niet echt wijst op een gezonde balans tussen onze mannelijke power en onze vrouwelijke kracht om verbinding te maken.

Echt worden

Wanneer je kijkt naar hoe de laatste paar decennia de stroom van de charismatische geloofscultuur ook *binnen* de traditionele kerk een bedding zoekt, gaat het volgens mij heel erg over de dingen die ik in het schemaatje een paar bladzijden terug in de rechter kolom heb gezet. De vrouwelijke kant: de Geest binnen laten komen; wachten op God; God die iets op je hart legt, en jij die dan je hart moet durven volgen; het gevoel dat meedoet als de Geest je aanraakt; beelden ontvangen; een persoonlijke relatie met God hebben; verbondenheid ervaren. Allemaal

nogal in de vrouwelijke sfeer. Het gaat dus ook over vermogens en eigenschappen, die op zich niet zoveel met theologie te maken hebben. In de werkelijkheid van het geloofsleven spelen meer factoren mee dan alleen de dingen waar we theologisch oog voor hebben.

Ik denk dat het nodig is dat we alert worden op trekken van onechte mannelijkheid en vrouwelijkheid in ons geloofsleven, persoonlijk en gezamenlijk. En we zonder dat meteen weer te vergeestelijken, gewoon meer ‘echte’ mensen worden. Mannen die zich durven te verbinden met de vrouwelijke kant van het leven, ook in henzelf. Die zacht durven worden. Die hun angst voor emotionaliteit en intimiteit kunnen overwinnen. Die uit hun hoofd durven te komen. Die leren hun identiteit niet te zoeken in wat ze doen en presteren, maar ook gewoon er durven zijn en het te laten gebeuren. En vrouwen die in hun mannelijke kracht durven te gaan staan. Die durven vertrouwen op hun intuïtieve kant, maar dat dan ook omzetten in daden! Die hun natuurlijk vermogen om te ontvangen en verbinding te maken, om relaties te bouwen en gevoelig te zijn, niet laten wegsmelten in een klimaat van onechte mannelijkheid. Die hun gevoeligheid ook niet sentimenteel maken of vergeestelijken, maar aanwenden om echt gezond hartscontact te maken, met anderen en met God. Zo kunnen ze met hun typisch vrouwelijke inbreng voorop gaan in het leren ontvangen van de heilige Geest. In het intiem worden met God. Want voor God zijn we allemaal vrouwelijk.

Voor God allemaal vrouwelijk

Hierboven schreef ik dat God beide kanten in zich heeft, zowel het mannelijke als het vrouwelijke. Toch overheerst in het bijbelse beeld van God het mannelijke overduidelijk. Hij openbaart zich als God, niet als Godin. We bidden niet tot “Onze Moeder die in de hemel is” maar tot onze Vader. En Jezus is niet de Dochter maar de Zoon van God.

Ook in de bijbelse notie van het verbond zit dat mannelijke van God. Ik leerde vroeger op catechisatie dat het verbond éézijdig is in z’n ontstaan. God als initiatiefnemer, mannelijk. Daarbij is het karakter van het geloof altijd antwoordend en reagerend. Het verbond is tweezijdig in z’n voortbestaan, maar van ons uit altijd als een reageren op Gods initiatief. Typisch vrouwelijk. Als God ons vertelt wie Hij wil zijn voor ons, openbaart Hij zich zo mannelijk, dat wij allemaal, mannen evengoed als vrouwen, in de verhouding met God vrouwelijk zijn.⁵ Voor mannen is dit emotioneel en vanuit hun ervaring natuurlijk moeilijk te begrijpen. Hun mannelijkheid is zo ingesteld op penetreren, naar voren stoten, de gemeenschap buiten zichzelf zoeken - in tegenstelling tot de vrouw die de seksuele gemeenschap binnen in zichzelf beleeft - dat het niet verwonderlijk is dat mannen zo ook omgaan met de gemeenschap met Christus. De intimiteit met God. Het geloof krijgt dan de sfeer van een wat naar buiten gerichte spiritualiteit. Dan ben je geneigd het geheimen van het geloof buiten jezelf te zoeken, zonder voeling te hebben met hoe dat geheim ook in jezelf besloten ligt. Ik focus op Christus buiten mij, en heb geen contact met Christus in mij. Het mysterie van de gemeenschap met God wordt iets dat moet worden veroverd, en met de mannelijke trekken in onze cultuur doen we dat dan al gauw door dat wat eigenlijk een geheim is (zie hoofdstuk 2), te maken tot een rationele orde, structuur en wetmatigheid.⁶ Met helderheid over hoe het zit en wat we willen met het koninkrijk, stoten we recht op het doel af. We willen een dienende gemeente zijn; of een lerende gemeente. We moeten meer missionair worden. Het onderlinge dienstbetoon gaan we beter opzetten. We gaan voor geloofsgroei en eigentijdsheid. Enzovoort. Op zich allemaal prima zaken, maar het gaat me nu even om dat mannelijke sfeertje dat rond deze goedwillendheid kan komen te hangen. We gaan er voor, we zullen eens even... Als je niet uitkijkt, kom je dan in gemeenteopbouw-sferen terecht waar van alles gebeurt, maar waar het niet leeft. De Geest waait er niet doorheen. Straks is alles veranderd in de kerk maar één ding hetzelfde gebleven: nog steeds niet dicht bij God en bij elkaar. Het blijft met alle goede bedoelingen toch spiritueel schraal. In alle bedrijvigheid voor God wordt de intimiteit met God gesmoord. Met ons mannelijk activisme zitten we het ontvankelijke en reagerende karakter van christelijke geloofsactiviteit in de weg. Als bruid van

Christus zal de gemeente weer meer vrouwelijkheid moeten cultiveren. Dat we leren wachten op God voordat we voor Hem gaan draven. Dat we een antenne ontwikkelen voor signalen die God ons geeft, dat we ons daarvoor open stellen. Dat we ons uitstrekken naar Gods Geest. Dat we leren loslaten in plaats van grip willen houden. Durven voelen hoe het is, in plaats van regelen hoe het hoort. Dat we gewoon bij God kunnen zijn, zonder iets voor Hem te doen. Contact durven maken over gevoelige kwesties, in plaats van elkaar te vragen onze bezwaren tegen iets schriftelijk in te dienen. Onze intuïtie durven vertrouwen wanneer we biddend ergens mee bezig zijn, in plaats van de kerkrechtelijke jurisprudentie uit te pluizen of dat wat we willen wel 'mag'. Zonder soft te worden zachtheid inbrengen, in plaats van het hard te spelen. In relaties investeren in plaats van onze zaken goed op orde te hebben. Kortom: vrouwelijkheid cultiveren. Vooral voor mannen maar sowieso met alle mannelijkheid die (nog!) in onze westerse lucht hangt, is dit natuurlijk gemakkelijker gezegd dan gerealiseerd. Maar Christus wil verlossen en weer recht maken wat scheef groeide. Het onderdrukte weer in recht herstellen. Dit geldt ook voor onze vrouwelijkheid die ten onrechte gekerkerd is geraakt in een cultuur waarin het mannelijke lange tijd de toon heeft gezet.

De prinses en haar verlosser

Het is een klassiek thema in talloze sprookjes: de prinses die gevangen zit in haar toren en wacht tot haar redder komt. Meestal een jongeman van koninklijke afkomst, met wie ze dan na haar bevrijding in het huwelijk treedt. Zo zou je ook die gekerkerde vrouwelijkheid in onze geloofscultuur kunnen zien als een prinses die verlossing nodig heeft door Christus. Die te voorschijn wordt gehaald uit haar weggestopte plekje. Deze Redder is nu pas echt een 'echte' man: iemand die op de meest zuivere manier het beeld van God vertoont. In zijn mannelijkheid durfde Hij tegen de stroom in te roeien; een krachtig geluid te laten horen; de theologen hoofdbrekens te bezorgen en vooral: het initiatief te nemen tot de grootste en belangwekkendste krachtmeting ooit. Maar tegelijk is bij Jezus zijn mannelijke kracht en autoriteit op een vloeiende manier verbonden met zijn vrouwelijkheid: Hij ontving de heilige Geest en liet zich er helemaal mee vullen. Hij deed alleen wat Hij de Vader had zien doen, met wie Hij een zeer intieme verhouding had. Hij nam ook de beker van Gods toorn in ontvangst, hoewel het bloedzweet Hem uitbrak. Deze ontvankelijkheid voor Gods Geest, wil en leiding had Hij van jongs af aan kunnen oppikken van de vrouw die hem dertig jaar lang deze ontvankelijke geloofshouding had voorgeleefd. Maar ook zijn gevoeligheid in de omgang met mensen, zijn gerichtheid op relatie, hoe Hij mensen aan kon kijken, zijn hart verbond met hun hart.

Mannen en vrouwen die zich door deze koningszoon laten redden en zich met Hem identificeren, kunnen weer echt mens worden: gezonde vrouwen die ook hun mannelijke kant hebben ontwikkeld; gezonde mannen die ook in contact staan met hun vrouwelijke kant. Dat hoort ook bij het heil dat Hij brengt: dat je als mens weer heel wordt. Een mens uit één stuk. God wil je niet alleen redden, maar ook intiem met je worden. En naarmate Hij dieper binnendringt in je denken, voelen en handelen, zal er daar van binnen meer innerlijke samenhang en balans ontstaan. Maar het probleem is nu juist dat we die intimiteit met Hem soms zo lastig vinden. Draaien we dan niet in een cirkeltje rond? Om meer ontvankelijk te worden voor Christus moeten we onze vrouwelijkheid ontwikkelen, maar om bij die vrouwelijkheid te kunnen komen hebben we het binnendringen van Christus nodig. Die cirkel kan doorbroken worden, als we beseffen dat we meer zijn dan onze ziel. Want net als in het vorige hoofdstuk ging het ook in dit verhaal over mannelijkheid en vrouwelijkheid over een aspect van onze 'ziel'. En zoals ik in hoofdstuk 5 al zei, onze ziel heeft niet het laatste woord. We kunnen ten opzichte van onze ziel positie in nemen, keuzes maken, namelijk om die ziel van ons te openen voor Christus. Hem er bij te laten, er in te laten, niet alleen in ons hoofd en handen waarin het mannelijke zich uit, maar ook in onze gevoelige binnenkant waar de vrouwelijke kanten schuilen. Hoe lastig we dit laatste misschien ook vinden. Maar in de liefde gaat het altijd om kiezen. In de liefde kun je niet teren op

gevoelens die je ooit had of soms hebt en soms niet. Liefde betekent elke dag opnieuw de keuze maken voor de Ander, voor een echte relatie met de Ander: eerlijk, open, nabij.

¹ Leanne Payne, *Crisis in mannelijkheid*, 1998 Driebergen, p. 10.

² Emma Jung, *Animus en anima, over het mannelijke in de vrouw en het vrouwelijke in de man*, 1980 Rotterdam, p. 81.

³ J.A. Sanford, *De onbekende partner, invloed van het mannelijke en het vrouwelijke in onszelf op onze relaties*, 1982 Rotterdam, p. 10.

⁴ Liesbeth van Beemen, *Ontwikkelingspsychologie*, 2001 Groningen, hoofdstuk 12.

⁵ Leanne Payne, *a.w.*, p. 79-80.

⁶ Deze parallel tussen seksuele en spirituele instelling ontleen ik aan de lezing van James B. Nelson, *De seksuele en spirituele belevingswereld van de man*, gehouden in juni 1991 te Amsterdam, op het congres "Sex and Religion".